

SPIS TREŚCI

ŚWIATŁO NA BEZPIEKĘ

Filip Musiał – Ministerstwo zbrodni 3

Wojciech Frazik – „Ludowy aparat porządku i bezpieczeństwa” 14

Wyodrębnione organy (ministerstwa) bezpieczeństwa publicznego w rękach komunistów były cechą charakterystyczną rządów – formalnie koalicyjnych – narzucanych państwowym zajmowanym w końcowym okresie II wojny światowej przez Związek Sowiecki. Dzięki nim w krótkim czasie partie komunistyczne zdobywały pełnię władzy.

Tadeusz Ruzikowski – Między służbą a zabawą. Warszawska bezpieka na V Światowym Festiwalu Młodzieży i Studentów w 1955 r. 22

Wielkie, międzynarodowe spotkanie młodzieży zaplanowano w Warszawie w roku 1955. Rok ten przyniósł odczuwalną w Polsce odwilż społeczno-polityczną, w tym zmniejszenie poziomu sterroryzowania i zastraszenia społeczeństwa. Przyczyniły się do tego zmiany w Związku Sowieckim po śmierci dyktatora Józefa Stalina oraz polityczne trzęsienie ziemi w kraju po ujawnieniu rewelacji zbiegłego na Zachód wysokiego funkcjonariusza Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego Józefa Światły.

Patryk Pleskot – Przemoc mieszkaniowa. Zawłaszczanie warszawskich mieszkań przez MBP (1945–1954) 33

Proceder przejmowania przez komunistyczny aparat bezpieczeństwa domów, mieszkań i terenów w „wyzwalanej” i wciśniętej w nowe granice Polski, rozpoczęty w 1944 r., odbywał się w poczuciu bezkarności, a zarazem na podstawie regulacji „prawnych” przyjmowanych przez nowe władze.

Filip Musiał – Kuźnia kadr w Legionowie 43

„Funkcjonariusz bezpieczeństwa, milicjant, żołnierz KBW czy ORMOWIEC to nie tylko urzędnik z pistoletem, karabinem czy automatem, to człowiek świadomy swej klasowej postawy, to bojownik walczący o ugruntowanie demokracji ludowej, o socjalizm w Polsce” – mówił Stanisław Radkiewicz, minister bezpieczeństwa publicznego, w 1948 r.

Tomasz Kurpierz – Prowokacja i zbrodnia. Operacja „Lawina” (1946 r.)	52
Mirosław Golon – Zwyrodnienie i bezkarność. Szefowie Urzędu Bezpieczeństwa w Nidzicy	65
Jakub Parol – „W Służbie Narodu”. Kariera oficera Służby Bezpieczeństwa Alojzego Perliceusza (1928–2018)	75

KOMENTARZE HISTORYCZNE

Anna Zechenter – „Człowiek w ognistym deszczu”. Stefan Starzyński (1893–1939)	84
Marek Klecel – Strategie przetrwania. Początki literatury PRL i przełom 1956 roku	99
Daniel Szlachta-Leja – Wygnanie biskupów katowickich	109
Kinga Hałacińska – Młodzież i krzyże. Strajki szkolne w Miętnej i Włoszczowie	118
Katarzyna Józwick – Działalność Medical Aid for Poland Fund w stanie wojennym	134

OPOWIEDZIANE HISTORIE

Grupy Oporu „Solidarni”. Relacja Mieszka Zielińskiego	142
--	------------

SZLAKI NADZIEI

Bogusław Wójcik – Bracia Kuskowie z Jażwin	148
---	------------

Kolegium:

dr hab. Adam Dziuba, dr Wojciech Frazik,
dr Piotr Grzelczak, Adam Hlebowicz,
dr Kazimierz Krajewski,
dr hab. Mariusz Krzysztofiński,
dr Marcin Majewski, dr hab. Filip Musiał,
dr hab. Piotr Niwiński, Jan M. Ruman,
dr hab. Krzysztof Sychowicz

Redaguje zespół:

Wojciech Butkiewicz – sekretarz redakcji
(tel. 22 5818813,
wojciech.butkiewicz@ipn.gov.pl),
Jakub Gołębiowski (jakub.golebiowski@ipn.gov.pl),
Kinga Hałacińska (kinga.halacinska@ipn.gov.pl),
Romuald Niedzielko – zastępca redaktora naczelnego
(romuald.niedzielko@ipn.gov.pl),
Jan M. Ruman – redaktor naczelny
(jan.ruman@ipn.gov.pl),
Anna Zechenter (anna.zechenter@ipn.gov.pl),
Piotr Życieński – fotoreporter

Sekretariat:

Maria Wiśniewska
(maria.wisniewska@ipn.gov.pl)

Projekt graficzny,

projekt okładki i łamania:

Katarzyna Dziedzic-Boboli

Korekta: Beata Stadrzyiak-Saracyn

Adres do korespondencji:

ul. Kurtyki 1, 02-676 Warszawa

Druk:

Drukarnia Wydawnicza im. W.L. Anczyca S.A.
ul. Nad Drwiną 10, 30-741 Kraków

Na okładce:

Józef Świątło w czasie audycji
w Radiu Wolna Europa. Fot. NAC